

Valfrihetssystem i Lunds kommun

- Ur ett organisationsteoretiskt perspektiv

Matilda Liljeberg
Annie Jonson

Abstract

Trots att det är frivilligt för kommuner att införa valfrihetssystem inom vård- och omsorgsverksamhet är det i dag ca 170 av de svenska kommunerna som infört systemen. Den här uppsatsen behandlar valfrihetssystem inom hemvården i Lunds kommun. Uppsatsens syfte är att utifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv ta reda på hur man kan förstå införandet av systemet. Vi tar utgångspunkt i Röviks verktygsperspektiv, baserat på rationalistiskt-ekonomiska grunder, och symbolperspektiv, baserat på institutionellt-sociologiska grunder. Dessa behandlar varför organisationer anammar vissa organisatoriska idéer, så kallade organisationsrecept. Genom intervjuer med politiker från vård- och omsorgsnämnden och kommunfullmäktige i Lunds kommun vill vi, utifrån perspektiven, få förståelse för varför kommunen infört valfrihetssystem. Resultatet visar på en svår gränsdragning mellan perspektiven som innebär att det är svårt att avgöra vilka grunder införandet har. Olika ideologiska världsbilder står mot varandra.

Nyckelord: Valfrihetssystem, vård- och omsorgsverksamhet, Verktygsperspektivet, Symbolperspektivet, Lunds kommun

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Tidigare forskning	2
1.2	Valfrihetssystem	3
1.2.1	Lagen om valfrihetssystem (LOV)	3
1.2.2	Lagen om offentlig upphandling (LOU)	4
1.3	New Public Management och valfrihet	4
1.4	Syfte	5
1.4.1	Frågeställning	6
1.4.2	Avgränsningar	6
2	Teori	7
2.1	Teori	7
2.2	Organisationsteoretisk översikt	7
2.3	Teoretisk utgångspunkt för uppsatsen	8
2.3.1	Verktypsperspektivet	9
2.3.2	Symbolperspektivet	9
2.4	Teoretisk diskussion	10
3	Metod	12
3.1	Intervjuareffekt	12
4	Material	13
4.1	Samtalsintervjuer	13
4.1.1	Urval	13
4.1.2	Källkritik	13
4.2	Kompletterande material	14
5	Resultat	15
5.1	Valfrihetssystem i Lunds kommun	15
5.2	Redovisning av resultat från intervjuer	16
5.2.1	Ideologi	16
5.2.2	Förutsättningar	17
5.2.3	Påverkningar	18
5.2.4	Tiden	18
6	Analys	20
6.1	Ideologi	20

6.2	Förutsättningar	21
6.3	Påverkan	22
6.4	Tiden.....	24
6.5	Diskussion	26
7	Referenser.....	28
8	Bilaga.....	30
8.1	Intervjufrågor	30

1 Inledning

De senaste åren har det skett en ökning av förvaltningsreformer som syftar till att öka valfriheten för medborgarna på vård- och omsorgsområdet. Allt fler kommuner väljer att organisera sin vård- och omsorgsverksamhet med hjälp av valfrihetssystem. Valfrihetssystem kan betraktas som ett nytt sätt att organisera den offentliga verksamheten på. Systemen innebär att medborgarna får utrymme till ett fritt och aktivt val när det gäller att välja utförare inom vård och omsorg. I takt med att det går att skönja en politisk trend mot större valfrihet har den svenska riksdagen via lagstiftning gjort det enklare för kommuner som vill införa valfrihetssystem i den offentliga verksamheten (Sveriges kommuner och landsting, SKL, 2010:6-7).

Vår uppfattning är att det allt oftare i vårt moderna samhälle tycks handla om att öka valfriheten för medborgarna i vård- och omsorgssammanhang. Under de senaste åren har staten drivit igenom reformer som gjort det möjligt för kommuner att på ett enkelt sätt organisera sin verksamhet mot större valfrihet för medborgarna. Lagstiftningen har inte varit tvingande men det är ändå många kommuner som valt att organisera sin verksamhet i enlighet med valfrihetssystem. Vi menar att ämnet därför är högst aktuellt och väcker hos oss frågor om varför valfrihetsidéer får genomslag just nu och just så som de framställs. Även innan statens lagstiftning var det kommuner som införde alternativa former till de mer organiserade system som existerar i dag. Vi undrar varför kommuner antar valfrihetssystem.

Att införa valfrihetssystem inom äldreomsorgen har tidigare varit en politiskt kontroversiell fråga (Edebalk & Svensson, 2005:18). Trots detta är det många kommuner som i dag valt att anta system som syftar till större valfrihet för brukarna. Enligt statistik på Sveriges kommuner och landstings hemsida är det 169 kommuner av 290 som infört eller som ska införa valfrihetssystem (Sveriges kommuner och landsting, 2012). Detta indikerar på att det finns ett stort intresse bland kommuner att reformera sin verksamhet i enlighet med systemen. Vi anser att det händer mycket inom området och kanske kan valfrihetssystem inom kommuner i dag närmast betraktas som en självklar företeelse och som något allmänt vedertaget.

I den politiska debatten har det varit omtvistat huruvida offentlig verksamhet bör organiseras i enlighet med valfrihetssystem. I den svenska debatten har det främst varit de borgerliga partierna som förespråkade system som syftar till valfrihet i den offentliga förvaltningen. Traditionellt sett har de röda partierna varit emot valfrihetssystem inom den offentliga sektorn. Under de senare åren har det socialdemokratiska partiet dock närmat sig moderaternas syn på valfrihet (SKL, 2010:13). Vad vi förstår är införandet av valfrihetssystem inte längre endast en ideologisk fråga. Det finns flera exempel på kommuner som styrs av

röda partier men som trots detta valt att införa valfrihetssystem (Fagersta kommun, Åmål kommun, Umeå kommun). Det faktum att valfrihetssystem inte endast är något som anammas av borgerligt styrda kommuner gör området än mer intressant att studera. Innebär det att vi kan tala om en förändring av samhället i stort och om en institutionalisering av idén att organisera offentlig verksamhet i enlighet med valfrihetssystem?

En simpel förklaring till varför valfrihetssystem ökat bland kommuner är att de borgerliga partierna har fått ett politiskt uppsving. Vår ambition med den här uppsatsen är dock att nå en förståelse för införandet av valfrihetssystem som sträcker sig djupare än en enkel presentation av argument som resulterar i ett politiskt majoritetsbeslut. Genom att studera vad som spelat in för införandet av systemen hoppas vi kunna få en förståelse för varför valfrihetssystem antas. Då valfrihetssystem kan ses som organisatoriska koncept för förvaltningsverksamhet anser vi att en organisationsteoretisk utgångspunkt lämpar sig väl. Utifrån organisationsteorier om varför organisationer anammar vissa organisatoriska idéer vill vi kunna uttala oss om huruvida man kan tala om rationella eller institutionella förklaringar. Alltså kan man tala om ett utpräglat behov bland kommunerna av en ökad valfrihet eller handlar det snarare om att valfrihetssystem symboliserar utbredda normer i vårt samhälle.

Lunds kommun är en av flera kommuner som infört valfrihetssystem på flera av sina vård- och omsorgsverksamheter. För att göra vår studie lätthanterlig har vi valt att enbart studera Lunds kommun, vilket vi anser lämpar sig inom uppsatsens tidsramar.

1.1 Tidigare forskning

Sedan slutet på 1980-talet har det publicerats forskningsrapporter som behandlar kundval i offentlig sektor. Exempel på detta är två forskare vid namn Otter och Saltman som i början på 1990-talet diskuterar om valfrihet kan användas som politiskt styrmedel inom sjukvården (Otter & Saltman, 1990). Mycket av forskningen har varit inriktad på distinktionen mellan privat och offentlig verksamhet. På senare år har forskningen om valfrihetssystem i den offentliga sektorn varit inriktad på effekterna av valfrihet som organisationskoncept. Det finns olika exempel på forskning som behandlar kundval och valfrihetssystem inom den offentliga verksamheten: Edebalk och Svensson (2005), Löfström, (2007), Nordgren, 2010, Paulsson (2009), Norén (2003), Kastberg, (2005), Arnman et al, (2004), Bevan et al (2010).

Den tidigare forskning som finns behandlar huvudsakligen effekter av valfrihetssystemen eller så undersöks systemen ur ett så kallat kundperspektiv. Varför valfrihetssystem införs i kommuner har, enligt vår uppfattning, inte varit fokus i tidigare forskning inom området. Mot bakgrund av detta upplever vi det som intressant att studera varför en kommun antar valfrihetssystem utifrån ett organisationsperspektiv.

1.2 Valfrihetssystem

I Sverige kom de borgerliga partierna till makten i början av 1990-talet med en ambition att genomföra ett "systemskifte" i den offentliga sektorn. De borgerligas makttillträde och den nya kommunallagen som antogs 1992 gjorde det möjligt för kommuner att organisera sin verksamhet på alternativa sätt (Kastberg, 2005:10). Valfrihetssystem är ett brett koncept som i grund och botten handlar om olika sätt att organisera verksamhet utefter medborgarnas aktiva val (SKL,2010:10). Sammanfattat innebär det att offentlig verksamhet konkurrensutsätts och medborgaren ges möjlighet att välja mellan offentliga och olika privata alternativ.

Valfrihetssystem kan gå under olika benämningar. Exempel på system som går under benämningen valfrihetssystem är peng- eller checksystem eller kundvalsmodell. Trots att namnen skiljer sig åt handlar det om samma grundidé som beskrivs ovan (SKL, 2010:6). Valfrihetssystem i kommuner kan utformas på olika sätt. Regeringen stiftade 2009 en lag, lagen om valfrihetssystem (LOV), som ska göra det lättare för kommuner att införa större valfrihet för medborgarna inom vård och omsorgsverksamheten. Det är ingen tvingande lagstiftning och det är frivilligt för en kommun att organisera sin verksamhet i enlighet med LOV. I mars 2012 var det 118 svenska kommuner som antagit lagen om valfrihetssystem och Lunds kommun är en av kommunerna som infört systemet (Sveriges kommuner och landsting, 2012). Tidigare har valfrihetssystemen arrangerats i enlighet med lagen om offentlig upphandling (LOU).

1.2.1 Lagen om valfrihetssystem (LOV)

Lagen om valfrihetssystem trädde i kraft den 1 januari 2009 (riksdagens betänkande 2008/09). Lagen kan ses som ett regelverk för hur kommuner och landsting kan konkurrensutsätta sin verksamhet och göra det möjligt för medborgarna att välja mellan privata och offentliga tjänsteutövare. Tidigare utvärderingar har visat på att vårdvalsreformer i enlighet med LOV har gjorts för att stärka medborgarnas inflytande inom vård och omsorg. Enligt socialstyrelsens rapport "valfrihetssystem ur ett – befolkning och patientperspektiv" (2011) finns det också ett "näringspolitiskt" syfte med valfrihetssystemen. Införandet av valfrihetssystem görs för att privata utförare ska kunna etableras inom verksamheten. Tillsammans ska medborgarnas val och fler utförare göra att det uppstår konkurrens och att kvaliteten i verksamheten höjs (Socialstyrelsen, 2011:3).

Kommuner som antar lagen ska se till att konkurrensen mellan privata och offentliga aktörer sker på lika villkor. LOV berör verksamhet inom den sociala omsorgen och vården och syftet med systemet är att brukaren ska ha möjlighet att

välja mellan olika tjänsteutövare. För att möjliggöra för brukare att välja mellan olika tjänsteutövare ska kommuner som antagit valfrihetssystem i enlighet med LOV öppet annonsera på en hemsida (valfrihetswebben.se) inom vilka områden kommunen valt att använda sig av systemen. För att en privat eller en ideell aktör ska bli godkända som utförare måste de leva upp till ett antal kriterier som bestäms av kommunen. Alla aktörer som lever upp till kommunens krav godkänns som utförare och har rätt att skriva kontrakt med kommunen eller landstinget. Tanken med systemet är att medborgarens val ska styras av kvaliteten på utföraren. Systemet bygger alltså på att medborgarens fria val reglerar marknaden. Det är kommunen som har det övergripande ansvaret för verksamheten men det är brukaren som själv avgör vem han eller hon vill ha tjänsten av (Riksdagen 2008/09:SoU5).

LOV reglerar alltså hur kommuner och landsting ska gå till väga när de ska konkurrensutsätta sin verksamhet. LOV är ingen tvingande lagstiftning och en kommun kan därför välja huruvida den vill anta systemet eller inte. En kommun som vill konkurrensutsätta sin verksamhet och låta medborgarna välja tjänsteutövare kan alltså göra detta i enlighet med lagen om valfrihetssystem (Socialstyrelsen).

1.2.2 Lagen om offentlig upphandling (LOU)

Valfrihetssystem enligt LOV är ett alternativ till upphandling enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) (Riksdagen 2008/09:SoU5). En upphandling i enlighet med LOU innebär att den aktör som erbjuder en tjänst till det mest förmånliga priset vinner budgivningen och därigenom också tilldelas kontraktet som ger utövaren möjlighet att bedriva verksamhet. En kommun som i stället antagit LOV möjliggör för att fler aktörer ska kunna erbjuda sina tjänster. Kontrakt sluts med alla aktörer som lämnat in en ansökan och som uppfyller kommunens krav. Därefter är det medborgaren som väljer vilken utförare som ska leverera tjänsten. Den väsentliga skillnaden mellan lagen om offentlig upphandling och lagen om valfrihetssystem är alltså att i lagen om valfrihetssystem är det brukaren som väljer tjänsteutförande medan i lagen om offentlig upphandling är det i konkurrensen mellan olika utförare som bestämmer vilken utförare som får ett kontrakt (konkurrensverket).

1.3 New Public Management och valfrihet

Valfrihet som organisationskoncept i den offentliga verksamheten kan i grund och botten betraktas som en del av en större organisatorisk förändring som skett i den

offentliga förvaltningen med start i slutet på 1980-talet (SKL,2011:7). Reformeringen av den offentliga sektorn tog sin utgångspunkt i ett missnöje mot ett alltför reglerat samhälle och en ineffektiv offentlig sektor. Att medborgaren ska ha rätt att välja mellan olika utförare inom verksamheter som den offentliga sektorn tidigare har haft utförandemonopol på är en idé som sammankopplats med New Public Management (NPM) (Sveriges kommuner och landsting (SKL, 2011:7). New Public Management är benämningen på ett kluster idéer som hämtats från det privata näringslivet (Ahlbäck Öberg, 2010:189) och syftar till att omforma den offentliga sektorn med privata företag som förebild (Rövik, 2008:135). NPM-idéerna uppkom alltså som en motreaktion till den svenska förvaltningens stelbenta och ineffektiva organisation (Pierre & Sundström, 2009:8).

En av grundtankarna inom NPM är att konkurrensutsätta den offentliga verksamheten. Konkurrensen ska bidra till att säkra kvaliteten på serviceproduktionen inom den offentliga sektorn. Konkurrensen ska också bidra till att priset på serviceproduktionen är så lågt som möjligt. NPM-idéer innefattar också tanken på att ett fritt konsumentval gör att medborgaren får större valfrihet (Rövik, 2008:28).

New Public Management-reformerna har tagit sig en mängd olika uttryck i den offentliga verksamheten och det är svårt att göra generella tolkningar om vilka effekter reformerna har gett (Kastberg, 2005:11). Det är dock möjligt att uttyda hur marknadstänkandet har influerat idéerna om hur hälso- och sjukvården ska organiseras. Exempel på olika former är Förändrat ledarskap, decentralisering och kundvalsmodeller (Kastberg, 2005:10). NPM-idéerna om en offentlig sektor organiserad i enlighet med en privat marknad har alltså gett upphov till ökat fokus på konkurrensutsättning av offentlig verksamhet och kundval. De mål som varit anförts vid införandet av valfrihetssystem i kommuner är framför allt att öka valfriheten för medborgarna, att kvalitetssäkra verksamheten genom konkurrens och att utveckla servicemarknaden (Edebalk & Svensson, 2005:20). Idén om valfrihetssystem är alltså sprungen ur värden som traditionellt sett förknippas med New Public Management.

1.4 Syfte

Lunds kommun är en bland många kommuner som under de senare åren valt att organisera sin vård- och omsorgsverksamhet med hjälp av valfrihetssystem. Valfrihetssystemen är frivilliga för kommuner att anta och vi vill därför ta reda på varför Lunds kommun valt att införa sådana system. Då vi pratar om valfrihetssystem i Lunds kommun menar vi system som formellt är formulerade

för att ge medborgaren möjlighet att välja bland olika utförare inom hemvården. Då valfrihetssystem kan ses som organisatoriska koncept (SKL, 2010:7), väljer vi att anta en organisationsteoretisk utgångspunkt. Røvik presenterar två organisationsteoretiska perspektiv om varför organisationer anammar vissa organisatoriska idéer: det ena baseras på rationalistiskt-ekonomiska grunder och det andra på institutionellt-sociologiska grunder. Vi vill föra fram det som lett till införandet av valfrihetssystem i Lunds kommun och utifrån perspektiven förstå varför kommunen valt att organisera sin verksamhet med hjälp av dessa system. Genom att visa på hur de båda perspektiven kan förklara varför man inför valfrihetssystem vill vi förstå huruvida det bäst kan förstås utifrån rationalistiskt-ekonomiska eller institutionellt-sociologiska grunder.

1.4.1 Frågeställning

Hur kan vi, utifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv, förstå varför Lunds kommun infört valfrihetssystem inom hemvården?

1.4.2 Avgränsningar

I vår uppsats väljer vi att, utifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv, förstå varför Lunds kommun valt att införa valfrihetssystem. Vi intresserar oss inte för att värdera olika ideologiska utgångspunkter som står emot varandra i debatten kring införandet. Eftersom vi enbart fokuserar på Lunds kommun gör vi inga anspråk på att uttala oss generellt bland kommuner i frågan även om man skulle kunna tänka sig att kommuner som liknar Lunds kommun i exempelvis storlek och utformning resonerar på ett liknande sätt.

2 Teori

2.1 Teori

För att besvara vår frågeställning behöver vi en teori som kan hjälpa oss att förstå införandet av ett visst sätt att organisera. Det finns många teorier kring detta inom det organisationsteoretiska forskningsfältet vilket inte gör det helt lätt att avgöra vilken teori som passar bäst i vårt fall. För att motivera den teoretiska utgångspunkt vi valt för den här uppsatsen kommer vi därför att ge en kort översikt på området.

2.2 Organisationsteoretisk översikt

Tidigare var forskningsområdet starkt influerad av det så kallade diffusionsperspektivet (Johnson, 2003:22). Diffusionsperspektivet fokuserar på kommunikationen mellan sändare och mottagare och det budskap, alltså själva organisationsidéen, som sänds mellan dem (Johnson, 2003:21). Det centrala inom diffusionsperspektivet är att fokusera på organisationsidéen i sig, vilka aktörer som medverkar vid införandet av den, organisationsidéernas ursprung och utbredning och effekter av detta (Johnson, 2003:22). Senare forskningsinsatser kritiserar diffusionsperspektivet eftersom det inte tar hänsyn till att någon gör det till sin uppgift att sprida organisationsidéer (Johnson, 2003:15). Ett annat problem med diffusionsperspektivet är att det inte erbjuder några förklaringar till hur en idé kan ha olika betydelser beroende på i vilken kontext idéen är placerad (Johnson, 2003:16). Kritikerna förespråkar istället det så kallade översättningsperspektivet. Medan diffusionsperspektivet traditionellt sett har fokuserat på att uttyda idéernas egenskaper så fokuserar översättningsperspektivet mer på att försöka förklara och förstå de aktörer som i praktiken tillämpar idéen (Rönnqvist, 2008:37). I vår uppsats är resonemangen från de aktörer som antagit valfrihetssystemen centrala. Detta eftersom vi anser att de personer som antar valfrihetssystemen är viktiga då deras uppfattningar och debatten dem emellan mynnat ut i det beslut som tagits. I den bemärkelsen blir dessa aktörer en viktig utgångspunkt för vår förståelse.

Översättningsperspektivet betonar ett samhälle i ständigt förändring och som hela tiden återskapas genom aktörer (Johnson, 2003:23). Idéer betraktas därmed inte

som innovationer utan snarare som något som modifieras och ombildas i nya sammanhang. Översättningsperspektivet utgår från att det ständigt finns idéer i omlopp och idéerna betraktas som löskopplade från en given kontext (Johnson, 2003:25). För att en idé skall spridas krävs att det finns en aktör som aktivt sprider den, det krävs en transportör (Johnson, 2003:15). Av detta följer att en organisationsidé som sprids under en och samma beteckning kan figurera i olika slags sammanhang än den det ursprungliga och även förflyttas till en annan kontext. Grundidén är alltså att idéer sällan eller aldrig kan ses som innovationer utan snarare som översättningar (Johnson, 2003).

Diffusions- och översättningsperspektivet beskriver hur organisationer kan överse recept och låta bli att adoptera dem och att recepten kan komma att ändra form och innehåll genom organisationsinterna tolknings- och översättningsprocesser. Vi anser dem därför som viktiga teorier för att förstå ett införande av en viss idé. Utifrån ett översättningsperspektiv skulle valfrihetssystemen kunna förstås som en idé, hämtad från en annan kontext, som översatts till den offentliga verksamheten för vård och omsorg. Genom detta skulle perspektivet bidra till en förståelse för införandet av valfrihetssystem. I vår uppsats har vi valt att istället ta utgångspunkt i Røviks teorier om varför en organisation anammar vissa organisationsidéer. Dessa beskrivs nedan.

2.3 Teoretisk utgångspunkt för uppsatsen

Røvik beskriver två olika teoretiska perspektiv för varför en organisation tar till sig olika metoder eller idéer för att organisera, enligt Røvik så kallade organisationsrecept (Røvik, 1998:30-38). Det ena är *verktygsperspektivet* och det andra är *symbolperspektivet*. Perspektiven har härletts ur två dominerande perspektiv att orientera sig inom samhällsvetenskapen, nämligen det rationalistiskt-ekonomiska och det institutionellt-sociologiska perspektivet (Røvik, 1998:30). Perspektiven handlar om hur synen på organisationsrecepten blir avgörande för receptens införande. Organisationsrecepten är alltså inte verktyg eller symboler i sig själva.

Ett organisationsrecept talar om hur vissa delar av en organisation bör utformas. Recepten talar vanligen inte om hur en hel, komplex organisation ska fungera utan kan snarare betraktas som modeller för en organisations utformning av vissa processer eller funktioner (Røvik, 1998:13-14). Valfrihetssystemen kan ses som ett sätt att organisera den offentliga verksamheten inom vård och omsorg (SKL, 2010:8). Därmed kan valfrihetssystem ses som organisationsrecept.

2.3.1 Verktöygspektivet

Enligt verktöygspektivet beskriver Rövik hur införarna av ett organisationsrecept antar receptet för att effektivt åstadkomma beslut, varor, åtgärder och tjänster. Införandet av organisationsrecept antas ha rationella grunder. Det innebär att organisationen beslutar om ett organisationsrecept ska antas genom att väga fördelar mot nackdelar och utifrån erfarenhetsbaserade insikter dra slutsatser om hur väl receptet fungerar i praktiken. Organisationen antas söka en lösning på ett visst problem eller uppnå en viss målsättning och välja organisationsrecept utifrån enbart detta.

Rövik menar att organisationsrecept ofta sprids på grund av att de fått goda resultat i form av effektivitetsmässiga fördelar i någon framstående organisation. Tajningen för ett organisationsrecepts lansering inverkar också på spridningsförmågan. God tajning innebär att det finns ett utbrett behov av ett visst recept vid den tidpunkt då det lanseras.

Grundläggande för verktöygspektivet är den starka tron till ständig förändring och därför är en förbättring av organisationer hela tiden möjlig. En sådan förändring möjliggörs, enligt Rövik, genom en vilja och förmåga till inläring hos medarbetarna. Organisationsmedlemmarna är inte passiva mottagare som viljelöst följer organisationstrender. Organisationens ledning antas styra organisationen som en planmässig och konsekvent helhet där organisationens olika interna intressen samverkar (Rövik, 1998:30-34).

2.3.2 Symbolperspektivet

Enligt symbolperspektivet beskriver Rövik hur organisationer befinner sig i institutionella omgivningar där de påverkas av socialt skapade normer om hur organisationer vid varje tidpunkt bör vara utformade. De institutionella omgivningarna är socialt formade av samhället och kan inte ses som självklara objektiva verkligheter. Att en organisation uppfattar ett organisationsrecept som ett givet koncept och som en objektivt bra lösning för organisationen förklaras, enligt symbolperspektivet, genom institutionalisering. Med institutionalisering menas de samhälleliga processer som leder till att ett organisationsrecept blir självklart och ett, i tiden, givet sätt att organisera. Institutionaliseringen av organisationsreceptet beror också av hur väl det backas upp av auktoritativa aktörer som bidrar till receptets popularitet genom att förespråka det i exempelvis media.

Ur symbolperspektivet framhåller Rövik hur ett organisationsrecepts framgång gällande spridningsförmåga och legitimitet avgörs i hur väl det utgör en symbol för utbredda normer i vårt moderna samhälle. Dessa normer syftar till rationella värden såsom demokrati, effektivitet, förnuft och vetenskaplighet etc. Det moderna samhället ser upp till nya idéer och imiterar gärna dessa om de framstår som något bättre och mer framgångsrikt. Normerna för organisering förändras

hela tiden i takt med samhällslig modernisering, vilket förklarar ett ständigt flöde av förändringsförslag.

När ett visst organisationsrecept antas av en organisation menar Røvik att det kan det fungera legitimitetsskapande gentemot omgivningen men också påverka hur organisationen ser på sig själva. Organisationen skapar en identitet genom att jämföra sig med andra och fastställa vilka de liknar och vilka de skiljer sig ifrån.

Det resonemang som fördes enligt verktygsperspektivet anger att organisationen först upptäcker ett problem och därefter arbetar för att hitta det rätta verktyget, eller organisationsreceptet, för en lösning. Enligt symbolperspektivet förklarar Røvik istället hur organisationen först får upp ögonen för ett organisationsrecept och därefter upplever ett behov av den lösning som organisationsreceptet erbjuder.

Om verktygsperspektivet framhöll att organisationen anammar organisationsrecept planmässigt för att skapa en konsekvent helhet där olika organisationsinterna intressen samverkar, menar symbolperspektivet att recept kan fungera mer löskopplade. Det innebär att organisationsrecept kan antas för syns skull utan att egentligen genomsyra eller förändra organisationen (Røvik, 2000:34-38).

2.4 Teoretisk diskussion

Det är svårt att avgöra om ett organisationsrecept antas utifrån endast ett symbolperspektiv eller ett verktygsperspektiv. Enligt symbolperspektivet ses institutionaliserade organisationsrecept som meningsbärande symboler. Den svåra gränsdragningen mellan de teoretiska perspektiven ligger därför i att framgångsrika organisationsrecept ofta framstår som symboler för grundläggande rationalistiska värden i det moderna samhället. Det innebär att symbolperspektivet knyts samman med det rationella-instrumentella verktygsperspektivet på ett komplicerat vis. Ett organisationsreceptets legitimitet och spridningsförmåga beror, enligt symbolperspektivet, av hur väl receptet symboliserar utbredda rationalistiska värden i det moderna samhället såsom demokrati, effektivitet, förnuft och vetenskaplighet etc. För ett organisationsreceptets framgång är det alltså viktigt att det framstår som ett verktyg för effektivisering och modernisering och på så vis kan associeras med ständig framgång och en utveckling mot något modernt, nyare och bättre. Symbolperspektivet gör det alltså möjligt att se rationalistiska symboler som rationaliserade myter. En möjlig tolkning utifrån symbolperspektivet blir således att ett organisationsrecept kan tolkas som icke rationellt och vetenskapligt grundat även om ett recept faktiskt syftar till just rationalitet och vetenskaplighet (Røvik, 1998:35).

Organisatoriska perspektiv har fått en del kritik eftersom de explicit inte tar hänsyn till historiska perspektiv (Røvik, 1998:172). Historiskt kan idéer om valfrihet och marknadsidéer kopplas samman med nyliberalismen (Gustafsson,

2001:339). Ett historiskt perspektiv skulle möjligen kunna tillgodose dessa aspekter och därigenom ge en djupare förståelse för införandet av valfrihetssystem.

I kommunen är det politikerna som i slutändan tar beslut om vilka idéer som ska anammas. Vi vill hävda att det finns en tydlig maktstruktur inom organisationen vilken kan vara viktig att studera för att förstå införandet av ett visst sätt att organisera. Detta tar Røviks perspektiv inte hänsyn till. Vi vill också mena att det finns en möjlighet att förstå införandet av valfrihetssystem ur ett maktperspektiv där idéerna tar kontroll över våra uppfattningar och intressen. I takt med att idéer adopteras av allt fler blir de till dominerande ideal som tar makten över våra tankar. Detta i enighet med Lukes maktens tredje ansikte som avser makten över tanken eller, annorlunda uttryckt, makten över människors uppfattningar och intressen (Christensen, Daugaard Jensen, Lindkvist 2011:51). Denna maktdimension visar hur vi kan påverkas av olika influenser så att våra verkliga intressen ersätts av våra upplevda intressen (Christensen, Daugaard Jensen, Lindkvist 2011:57), och hur en idé därmed blir allmänt idealiserad. Som aktörer för maktutövningen kan förslagsvis konsulter, media och de förespråkande politikerna av dessa idéer nämnas. Huruvida dessa är rationella i sin maktutövning över våra intressen och uppfattningar är naturligtvis svårare att fastslå (Christensen, Daugaard Jensen, Lindkvist 2011:71). Kanske kan ett antagande om konsulternas vilja att tjäna pengar och vilja att sprida sina idéer fungera som motiv för detta. Symbolperspektivet tar, som tidigare nämnt, fasta på hur samhällliga normer ger oss uppfattningar om varför vi bör anamma en viss idé men det pekar inte explicit på en maktaspekt. En maktaspekt som vi menar skulle kunna ge en ytterligare intressant förståelse för införandet.

3 Metod

För att, utifrån ett organisationsperspektiv, ta reda på varför Lunds kommun har infört valfrihetssystem utför vi samtalsintervjuer med politiker från vård- och omsorgsnämnden och från kommunfullmäktige i Lunds kommun. Detta eftersom vi vill nå en förståelse för införandet av valfrihetssystem som sträcker sig djupare än en enkel presentation av de argument som resulterat i ett politiskt majoritetsbeslut. De politiker vi intervjuar var med vid diskussionsbordet när besluten avgjordes och därför är deras berättelser viktiga. Att studera protokoll och andra dokument i samband med beslutsfattandet anser vi blir allt för intetsägande för vår organisationsteoretiska utgångspunkt eftersom dokumenten inte nödvändigtvis säger någonting om hur politikerna faktiskt resonerade. Sådana dokument fungerar i uppsatsen därför endast som komplement till vår förståelse. I intervjusituationen ges intervjupersonerna chans att utveckla sina resonemang och det blir lättare för oss att följa upp med frågor, vilket leder till en djupare förståelse av varför valfrihetssystem antagits i Lunds kommun.

Intervjusamtalen bygger på ett frågeunderlag (bilaga 1) och samtalen spelas in för att därefter transkriberas. Utifrån intervjuerna och andra dokument som Lunds kommun tillhandahåller gällande fallet (dessa beskrivs i materialdelen nedan), ger vi en bild av det som lett fram till och förklarar varför Lunds kommun infört valfrihetssystem. Vid noga läsning av intervjumaterialet har olika aspekter som spelat in för införandet utkristalliserats sig och vi väljer att presentera dessa under rubrikerna: *ideologi, förutsättningar, påverkningar* och *tiden*. Därefter analyserar vi dessa aspekter utifrån verktygsperspektivet och symbolperspektivet.

3.1 Intervjuareffekt

Vid samtalsintervjuer finns risk för en så kallad intervjuareffekt som innebär att intervjupersonernas svar kan formas av intervjuutförarnas och intervjusituationens påverkan (Esaïasson et al., 2007:301). Vi har varit medvetna om detta i vårt utförande och i förberedelserna av intervjuerna och försökt att inte påverka intervjupersonerna genom att exempelvis ställa snäva frågor, styra deras svar med vissa följdfrågor eller uppmuntra vissa svar osv. Våra intervjufrågor är relativt öppna för att uppmuntra spontanitet samtidigt som vi vill rikta intervjun mot vårt fokus för uppsatsen. Har vi varit osäkra på intervjupersonernas svar har vi stämt av med ytterligare frågor för att undvika missförstånd, detta för att motverka en försämrad reliabilitet. För att minska risken för en eventuell efterhandskonstruktion av intervju svaren har vi använt oss av röstinspelning.

4 Material

För att besvara vår frågeställning måste vi genom vårt material kunna synliggöra varför Lunds kommun valt att införa valfrihetssystem gestaltat utifrån ett organisationsperspektiv.

4.1 Samtalsintervjuer

Samtalsintervjuerna är ca 30 minuter långa vardera och det material som står som fokus för vår analys utgörs av transkriberingar av dessa.

4.1.1 Urval

Vårt intervjumaterial baseras på fyra politiker från vård- och omsorgsnämnden och kommunfullmäktige i Lunds kommun. Alla fyra har medverkat i de diskussioner som lett fram till beslutet om att införa valfrihetssystem och kan därför ses som centrala för den information vi är ute efter. Intervjupersonerna förväntas genom sina positioner kunna ge en god bild av vad som legat till grund för införandet av valfrihetssystem samtidigt som de kan ge oss sina uppfattningar om valfrihetssystem. Uppfattningar som troligtvis legat till grund för den diskussion som förts och resulterat i införandet av valfrihetssystem. Intervjupersonerna utgörs av två från alliansen: en från moderaterna respektive en från centerpartiet och två från oppositionen: en från socialdemokraterna respektive en från vänsterpartiet. Detta för att ge större variation i vårt urval och minska riskerna för att basera våra resultat utifrån en ensidig uppfattning. Tidsramarna för uppsatsen har spelat in för antalet intervjuer men vi anser oss ändå utifrån vårt material kunna ge en god bild av varför valfrihetssystemen införts i Lunds kommun.

4.1.2 Källkritik

Vårt intervjumaterial bedöms som en primärkälla. Intervjupersonerna kan ge oss en direkt information utifrån sina egna erfarenheter, vilket gör materialet mer trovärdigt. Transkriberingar av intervjumaterialet finns tillgängliga och citat från dessa redovisas för att underbygga vår analys och för att öka intersubjektiviteten.

Intervjupersonerna är centralt placerade för vårt aktuella fokus vilket bidrar ytterligare till trovärdigheten. Huruvida det förekommit påverkan på intervjupersonerna i form av yttre omständigheter såsom förväntningar från oss etc. är svårt att fastställa. Vi tänker oss att politiker med stolthet vill föra fram sina åsikter och snarare har som ambition att övertyga oss om sitt budskap än att påverkas av våra förväntningar. Det finns en risk att intervjupersonerna nu efter beslutet har fattats vill uttala sig korrekt utifrån de officiella dokument och utifrån de riktlinjer som finns inom partiet eller alliansen. Det gör att det finns en liten osäkerhet inför hur argumentationen egentligen gick till vid diskussionsbordet. Det är svårt att ta hänsyn till i vår analys men genom vårt urval bestående av både för- och motståndare till valfrihetssystem avser vi dämpa dessa effekter.

Röviks organisationsteori säger oss att framgångsrika organisationsrecept ofta framstår som symboler för grundläggande rationalistiska värden i det moderna samhället (Rövik, 1998:35). Därför kan vi förvänta oss att förespråkarna av valfrihetssystem använder sig av rationellt grundade argument för att motivera systemen. Det innebär att symbolperspektivet knyts samman med det rationella-instrumentella verktygsperspektivet på ett komplicerat vis (Rövik, 1998:35). Det gör det svårt att fastställa intervjupersonernas tendens och deras grad av oberoende till sådana omständigheter vilket kan komplicera vår analys av materialet. För att öka trovärdigheten i vår framställning har vi använt oss av ytterligare material för att ge tyngd och stöd i det som politikerna säger och för att ge oss mer kött på benen i våra förberedelser. Detta material redovisas i stycket nedan.

4.2 Kompletterande material

Vårt fokus i uppsatsen har inneburit att en del material utanför intervjuerna varit viktigt. För information om lagen om valfrihetssystem har vi använt oss av riksdagspublikationer, statistik och information från Sveriges kommuner och landsting (SKL) som går att finna på SKL:s hemsida. I kontakt med SKL:s projektledare för valfrihetsprojektet och har vi hänvisats till dokument och information som finns på SKL:s hemsida. Socialstyrelsen har gjort flertalet utredningar om valfrihetsreformen och dess effekter. Dessa dokument använder vi oss av för att kartlägga valfrihetssystemets bakgrund och därigenom få en bild av hur systemen fungerar i svenska kommuner. För att ytterligare få en förståelse av beslutsgången i just Lunds kommun har vi använt oss av sammanträdesprotokoll från vård- och omsorgsnämnden. Protokollen finns publicerade på Lunds kommuns hemsida och är från möten som hållits mellan åren 2008 och 2012

5 Resultat

I vårt resultat presenterar vi först en översikt av den formella process som lett fram till införandet av valfrihetssystem. Detta baseras på de dokument som Lunds kommun tillhandahåller gällande fallet. Därefter redovisas olika aspekter som spelat in för den process som lett fram till införandet av valfrihetssystem i Lunds kommun. Dessa aspekter har utkristalliserats vid noga läsning av intervjumaterialet. Aspekterna kategoriseras som ideologi, förutsättningar, påverkningar och tiden. Vi har intervjuat fyra politiker från fyra olika partier. Dessa är representanter för sina partier i Lund och vi reserverar oss för att genom dem ge en heltäckande bild av partierna som helhet. Dock menar vi kunna ge en god bild av valfrihetssystemens införande i Lunds kommun. I texten benämns centerpartiet och moderaterna som de borgerliga partierna eller alliansen eller förkortas med ett C respektive ett M. Vänsterpartiet och Socialdemokraterna benämns som oppositionen och betecknas med ett S respektive ett V.

5.1 Valfrihetssystem i Lunds kommun

Lunds kommun styrs sedan valet 2006 av en borgerlig allians som utgörs av moderaterna, folkpartiet, centerpartiet och kristdemokraterna. Alliansen blev omvald vid valet 2010 och moderaterna är det parti som har flest mandat (Lunds kommun, 2012 b).

I syfte att få en förståelse för införandet av valfrihetssystem i Lunds kommun har vi gjort en genomgång av sammanträdesprotokoll från vård- och omsorgsnämnden mellan åren 2008 och 2012 som finns tillgängliga på Lunds kommuns hemsida. Dokumenten innehåller inte särskilt mycket information och ger därför inte tillräckligt uttömmande information om när valfrihetssystem inom hemvården introducerats i Lunds kommun. Detta gör att vi i detalj inte kan redogöra för införandeprocessen.

I intervjuerna framkommer att processen att införa valfrihetssystem inom hemvården huvudsakligen drivits på av de borgerliga partierna. Den främsta anledningen till att kommunen antagit valfrihetssystem är alltså att Lund styrs av en borgerlig majoritet med moderaterna som största partiet. Ordföranden i vård- och omsorgsnämnden är moderat och han menar själv att han varit drivande i fråga om att instifta valfrihetssystem (M). I intervjun med en politiker från vänsterpartiet framkommer att moderaterna redan i början på 2000-talet hade tanken på att reformera hemvårdsverksamheten mot större valfrihet för brukarna.

Denna ambition avbröts dock när oppositionen kom till makten efter valet 2002 (V).

Ur sammanträdesprotokollen går att uttyda att valfrihetssystemen genomsyrar verksamheten inom vård- och omsorgsområdet inom Lunds kommun. Av dokumenten är det också tydligt att oppositionen lämnar in ansökan om avslag i frågor som handlar om att introducera privata utförare inom hemvården.

I dag tillämpar Lunds kommun valfrihet inom vård och omsorgsområdet. Rent konkret finns det valfrihetssystem inom områdena ledsagar- och avlösarservice enligt LSS, Daglig verksamhet enligt LSS och inom hemvården dvs. service, omvårdnad och hemvård (valfrihetswebben). Hemvården i Lunds kommun organiseras i enlighet med lagen om valfrihetssystem (LOV) och kommunen har för tillfället godkänt fem privata företag som utförare av hemvård i kommunen (Sammanträdesprotokoll vård- och omsorgsnämnden, 2011). Förutsatt att en person har beviljats hemvård av kommunen har personen alltså rätt att välja mellan privata och offentliga vårdutförare (Lunds kommun, 2012 a). Hemvård innefattar service- och omvårdnadsinsatser enligt socialtjänstlagen (SoL) till hemsjukvårdsinsatser enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) (Valfrihetswebben, 2011).

5.2 Redovisning av resultat från intervjuer

5.2.1 Ideologi

God kvalitet framkommer som ett huvudmål för vård- och omsorgsverksamheten i Lunds kommun. Alliansen, som drivit igenom valfrihetssystemen i Lunds kommun, menar att systemen skapar en konkurrenssituation som svarar mot just detta mål. De hävdar att människor idag vill välja och efterfrågar individuella lösningar, vilket förverkligas genom valfrihetssystem som gör det möjligt för den enskilda individen att välja tjänsteutövare. De menar vidare att valfrihetssystemen ger de som vill välja möjligheten och för de som inte vill välja finns ett standardval. Att valfrihetssystem skapar en bättre arbetsmarknad för kvinnor lyfts fram som ett ytterligare motiv för införandet. Det oftast är kvinnor som jobbar inom vården och konkurrens mellan företag ger dem en större chans att öka sina löner och starta egna företag (M+C).

Oppositionen, som motsätter sig valfrihetssystem, förespråkar valfrihet av innehållet i vård- och omsorgsverksamheten för ökad kvalitet. De menar att valfrihetssystemen inte svarar upp mot detta utan bara leder till valfrihet mellan olika utförare. De hävdar att valfrihetssystemen egentligen är en ekonomisk lösning som endast syftar till att spara pengar och till att privatisera kommunal verksamhet. Privata företag kan vara engagerade i att skapa en bra vård men det finns en för stor risk att deras vinstintresse går ut över patienterna och personalen.

Personalen i privata effektiviserande vårdföretag har stora problem med sjukskrivningar för att de inte hinner med sina pass och patienter. Oppositionen framhäver också hur införandet av valfrihetssystem varit en kostsam procedur då det endast är 7-8 procent av brukarna som faktiskt nyttjat dessa, kostsamheter som hela kollektivet får stå för (S+C).

5.2.2 Förutsättningar

Den främsta förutsättningen för införandet av valfrihetssystem anses i Lund vara ett borgerligt styre (M+C+S+V).

Medborgare

Alliansen upplever att folk vill välja och menar att det bland invånarna i Lunds kommun därför finns goda förutsättningar för ett valfrihetssystem. Förutsättningarna tydliggörs då lundaborna dessutom ses som relativt initiativtagande och medvetna. Det faktum att det är relativt få som gjort ett aktivt val inom vård- och omsorgsverksamheten, gör kritikerna (S+V) tvivelaktiga till att förutsättningar i form av exempelvis vilja finns bland medborgarna.

Företag

Lund har ett rikt näringsliv och ligger mitt i ett Skåne med levande företagskultur, vilket framhävs som en förutsättning för införandet av valfrihetssystem. För alliansen blir valfrihetssystem i enlighet med LOV en förlängning och en fortsättning på de ambitioner som de haft för kommunen sedan tidigare. De menar att LOV är ett bra sätt för företag att endast konkurrera med kvalitet eftersom kommunen sätter priset.

Systemet

Alliansen hävdar att valfrihetssystemen är en relativt enkel organisationslösning som inte stöter sig med befintlig verksamhet och därmed lever upp till en avgörande faktor för kvaliteten inom hemvården, nämligen kontinuitet. Lagen om valfrihetssystem handlar inte om en tidsbegränsad upphandling utan om ett avtal som gäller tillsvidare.

5.2.3 Påverkningar

Medborgarna

Uppfattningen om huruvida det är påtryckningar från medborgarna som lett till att Lunds kommun infört valfrihetssystem eller inte skiljer sig mellan de olika partierna. Alliansen upplever att medborgarna vill ha möjlighet att välja inom vård och omsorg. Även om valfrihetssystem inte är den viktigaste frågan bland väljarna, noterar alliansen att många är nöjda efter att systemen väl införts. De hänvisar till undersökningar som tyder på att människor vill bestämma mer själva och efterfrågar skraddarsydda lösningar utefter individuella behov. Oppositionen noterar ingen större efterfrågan av valfrihetssystem i just den utformningen som nu avses bortsett från att lundaborna valt ett borgerligt styre i kommunen.

Staten

Intervjupersonerna menar att någon påverkan från statlig nivå inte varit avgörande för införandet valfrihetssystem. Staten har försökt att stimulera fram vissa åtgärder genom riktade statsbidrag men det är inget som spelat inför införandet i Lunds kommun. Däremot lyfts funderingar om att kommunpolitiken kan influerats av att riksdags- och regeringspolitik där valfrihet ofta omnämns (C+S+V).

Andra kommuner

Bland intervjupersonerna framkommer olika syn på huruvida andra kommuners beslut att införa valfrihetssystem har påverkat införandet av valfrihetssystem i Lunds kommun. Alliansen förklarar hur andra kommuner, där valfrihetssystem har fått ett bra mottagande och goda resultat, fungerat som förebilder. De anser dock inte att det varit avgörande för beslutet att införa valfrihetssystem i Lunds kommun. Socialdemokraterna lyfter fram hur moderaternas argumentation innefattas av kostnadsförslag och modeller av hur andra kommuner har utformat sin verksamhet. Då det inte finns någon grundläggande studie av de konsekvenser som ett införande av valfrihetssystem innebär, hävdar oppositionen att införandet av systemen inte grundats i rationella övervägningar. De menar istället att införandet handlar om en ideologiskt präglad bild av att det är bra med privatiseringar.

5.2.4 Tiden

I intervjuerna uttalas att det finns en allmän trend i samhället som gör det möjligt att införa valfrihetssystem. De menar att det inte hade varit möjligt att införa

valfrihetssystem för några år sedan. Attitydförändringen i samhället och förändringen i synen på den offentliga sektorn förklaras dock på olika sätt av de tillfrågade. Från moderat håll framhävs hur Sverige, efter valet 2006, fick en alliansregering som ville göra något konkret för att förändra den svenska vården, vilket varit en drivkraft till införandet. De menar vidare att individen alltid har velat välja och att detta drivit fram den moderna tidens möjligheter att välja. Tidigare var samhället mer reglerat och det hade inte varit möjligt att genomföra valfrihetsreformer med privata företag då. Idag finns fler borgerliga styren som driver detta.

Oppositionen vill tala om en förändring i samhället i stort som syftar till en individualisering och ett utbrett marknadstänkande. Det handlar om att medborgare och brukare förvandlas till kunder och den offentliga verksamheten privatiseras i allt större omfattning. Oppositionen uttrycker hur en perspektivförskjutning sker i samhället, vilken bärs fram av allianspartierna för att åstadkomma ett systemskifte inom den offentliga sektorn i Sverige.

6 Analys

Vår analys utgår från de aspekter som, i vårt resultat, kom fram som viktiga för att förstå införandet av valfrihetssystem i Lunds kommun. Analysen sker utifrån verktygsperspektivet och symbolperspektivet och presenteras under samma kategorisering som resultatet. För att göra våra tolkningar genomskinliga för granskning och öka tydligheten hämtar vi stöd för vår analys genom att redovisa utmärkande citat från intervjuerna. Refereringen för dessa sker enligt tidigare anvisningar.

6.1 Ideologi

Enligt verktygsperspektivet beskrivs hur införarna av ett organisationsrecept ser på receptet som ett verktyg för att effektivt åstadkomma beslut, varor, åtgärder och tjänster. Införarna antas ha en viss målsättning och välja organisationsrecept utifrån enbart detta (Rövik, 1998:30-31). Moderaterna som i Lund varit de mest drivande i införandet av valfrihetssystem anser att valfrihetssystem svarar upp mot de mål som avses för vård- och omsorgsverksamheten. I moderaternas framställning blir just detta tydligt. De framhäver god kvalitet som det främsta målet.

Hög kvalitet med nöjda brukare. Det är ju huvudsaken. (M)

De menar vidare att valfriheten skapar en konkurrenssituation som svarar mot detta mål.

Ja, det är ju den urgamla tanken om att konkurrens skärper sinnena och att det därefter med tiden ger ökad kvalitet. (M)

Oppositionen förespråkar valfrihet i innehållet av vård- och omsorgsverksamheten och menar att valfrihetssystemen bara leder till valfrihet mellan olika utförare. De hävdar att valfrihetssystemen egentligen är en ekonomisk lösning som endast syftar till att spara pengar och till att privatisera kommunal verksamhet (S+V). De menar att valfrihetssystemet alltså inte svarar mot de mål om kvalitet som alliansen hävdar att systemen uppfyller. Oppositionens förklaring till valfrihetssystemens införande kan därmed inte förstås som grundade i rationella

avvägningar utifrån huruvida de uppfyller vissa mål för verksamheten. Ur symbolperspektivet kan införandet förklaras ha irrationella grunder. Införandet kan snarare förstås genom att valfrihetssystemen symboliserar väl utbredda normer i vårt moderna samhälle och därför anses som det givna sättet att organisera. Utifrån antagandet att valfrihetssystemen symboliserar väl utbredda normer i vårt moderna samhälle, kan införandet vidare förklaras syfta till att skapa legitimitet gentemot omgivningen (Rövik, 1998:35-36). Denna tolkning underbyggs av oppositionens övertygelse om att underliggande avsikter ligger bakom beslutat att införa valfrihetssystem, avsikter såsom att kostnadseffektivisera verksamheten.

6.2 Förutsättningar

Av resultatet framgår en optimistisk syn på medborgarnas och företagens förutsättningar för införandet av valfrihetssystem i Lunds kommun, detta framgår av citaten nedan.

Folk vill välja. (M)

Jag tror att lundaborna är rätt medvetna om sina rättigheter och alltså jag tror att det är en kommun där man kanske är lite mer initiativtagande själv. (C)

Jag vill påstå att det finns en stor företaganda i Lund. Om man tittar sig runt så det är inte bara universitet utan det finns ett levande näringsliv. Så utifrån det så finns det ju goda förutsättningar. (S)

Det framkommer alltså att det antas finnas vilja och förmåga hos medborgarna vilket en förändring som införandet av valfrihetssystemen förutsätter. Detta i enlighet med verktygsperspektivets starka tro på att ständig förändring och att en förbättring av verksamheten är möjlig genom en vilja och förmåga till inläring hos de involverade (Rövik, 1998:33-34). I oppositionen drivs dock argumentet att den förmåga att välja som förutsätts hos medborgarna inte innehas av alla. Symbolperspektivet menar att recept kan fungera mer löskopplade till organisationen. Det innebär att organisationsrecept kan antas för syns skull utan att egentligen genomsyra eller förändra organisationen (Rövik, 1998:38). Denna tanke blir tydligt i följande resonemang som förs fram i resultatet.

Nej ingen har ju, jag menar det har liksom inte efterfrågats av någon. Det förs som en ideologiskt betingad tanke hos majoriteten. Vilket då visas av den låga andelen som väljer privata utförare i Lund. (V)

Då få medborgare använt sig av valfrihetssystemen antyds att systemen fungerar

mer löst kopplade istället för att genomsyra verksamheten vilket enligt symbolperspektivet skulle kunna tyda på att systemet antagits för syns skull. Möjligtvis i legitimitetsskapande syfte gentemot omgivningen för att attrahera en eventuell utbredd norm i samhället (Rövik, 1998:35, 38).

Verktygsperspektivet framhåller att organisationens ledning antas styra organisationen som en planmässig och konsekvent helhet där organisationens olika interna intressen samverkar (Rövik, 1998:33). Detta förutsätter att de valfrihetssystem som införs har förutsättningar att passa in i verksamheten vilket framhävs i ett resonemang angående valfrihetssystem i enlighet med LOV.

Och det är ett system som passar bra för vård och omsorg därför att en av de viktigaste kvalitetsfaktorerna som både brukare inom äldreomsorgen och även anhöriga sätter stor vikt vid det är kontinuerligheten att man inte byter personal, att man inte stökar och grejar hela tiden utan att det är lugn och ro och man vet vad som gäller och att det fungerar och rullar på. Då passar LOV:n eftersom den ju inte är tidbegränsad till att ett företag får en entreprenad på fem år och att man sen måste man göra om på nytt utan den är tillsvidare. (M)

Av detta följer att aspekter av sådana rationella överväganden om systemets förmåga att tillgodose verksamheten på ett bra sätt spelat in vid införandet av valfrihetssystem, vilket därför indikerar på ett resonerande utifrån ett verktygsperspektiv (Rövik, 1998:33). Oppositionen reserverar sig för att systemet har sådana förutsättningar.

6.3 Påverkan

Det är svårt att fastställa huruvida eventuell påverkan från medborgarna i och med införandet av valfrihetssystem kan förklaras utifrån ett verktygsperspektiv eller ett symbolperspektiv. Eller hur en sådan påverkan inte spelat in överhuvudtaget. Otydligheten framkommer i citatet nedan.

Jag upplever det inte som att det har varit någon stor fråga eller press från många medborgare att införa det men om man frågar tror jag att många medborgare, när de väl upptäckt det, tycker att det är bra. (c)

Att det hos medborgarna inte upplevts som en tydlig efterfråga av valfrihetssystem kan tolkas som att det faktiskt inte spelat in för införandet. Eller att det enligt verktygsperspektivet införts enligt medborgarnas vilja och därför kan tolkas ha rationella grunder i syfte att uppnå en viss målsättning (Rövik, 1998:33). Det tidigare presenterade citatet från moderaterna om att folk faktiskt vill välja styrker denna tolkning. Det faktum att det först i efterhand noteras att

medborgarna uppskattar valfrihetssystem, tyder på att medborgerliga påtryckningar inte varit avgörande för beslutet att införa systemen. Ur symbolperspektivet kan införandet förstås genom att valfrihetssystemen symboliserar väl utbredda normer i vårt moderna samhälle och därför anses som det givna sättet att organisera. Normer kan ses som allmänt institutionaliserade (Rövik, 1998:34-35). Detta utan att direkta medborgerliga uttalandet om efterfrågan av valfrihetssystem förekommit.

Hur påverkan från andra kommuner spelat in för införandet av valfrihet i Lunds kommun kan tolkas utifrån både verktygsperspektivet och symbolperspektivet.

Alliansen menar att man påverkats av andra kommuners införande av valfrihetssystem i den meningen att man sett upp till och jämfört sig med kommuner utifrån rationella och resultatmässiga grunder. Detta framkommer av citaten nedan.

Nacka har ju gått i spetsen för att införa just valfrihetssystem på olika sätt. De började på mitten av 1980-talet med fotvårdscheckar. Kommunal subvention av fotvård. Sen började de ju med hemvårdscheck i början på 90-talet. De har ju ända från början gått i spetsen. Vi har ju sett det där från början och tänkt att det inte är så dumt. (M)

...när tjänstemän tar fram beslutsunderlaget så tittar de ofta på andra kommuner för det finns ju ingen anledning att uppfinna hjulet på varje ställe utan sen får man ju anpassa lite efter egna förhållanden hur verksamheten är organiserad osv. Men det är klart att man tittar på andra kommuner, det gör man. (M)

Det är klart att man jämför sig med andra kommuner och deras erfarenheter... Men jag vet inte om det har påverkat så mycket. Det har det nog inte. Nej vi har väl inte haft uppe, det är klart att man jämför med siffror med andra kommuner med personaltäthet och sådant här, hur mycket kostar en plats men jag tror inte att det har påverkat besluten här. (C)

Citaten visar hur Lunds kommun beslutat att anta valfrihetssystemen genom att väga fördelar mot nackdelar och utifrån erfarenhetsbaserade insikter dra slutsatser om hur väl receptet fungerar i praktiken. Detta indikerar på ett resonemang utifrån ett verktygsperspektiv. Ofta sprids organisationsrecept på grund av att de fått goda resultat i form av effektivitetsmässiga fördelar i någon framstående organisation (Rövik, 1998:30-34).

Påverkan från andra kommuner att införa valfrihetssystem ses på ett annat sätt av oppositionen. Deras uppfattning av andra kommuners påverkan på införandet av valfrihetssystem genomsyras av symbolperspektivet.

Ja de borgerliga när de införde de hänvisade till Nacka som har var

tidiga med detta osv. Så ur deras synpunkt så fanns det nog förebilder. Det fanns det nog. Jag skulle vilja säga att de tittar ju på en idealiserad bild av det. Den bild som den politiska majoriteten i Nacka kommun förmedlar. Deras partikamrater, moderaterna i Nacka tycker att det går bra alltså tycker moderaterna i Lund att det går bra. Det finns ingen grundläggande studie av konsekvenser osv. utan mer en ideologiskt präglad bild av det är bra med privatiseringar. Det är min bild av det hela. (V)

I resonemanget framkommer hur påverkan från andra kommuner sker med mindre medvetenhet där kommuner blir förebilder på ett irrationellt sätt som inte kan stöttas av ett objektivt konsekvenstänkande. Detta i enlighet med symbolperspektivet som menar att införandet av ett organisationsrecept kan bero på att receptet symboliserar utbredda värden i det moderna samhället och därför anses attraktivt. Organisationen jämför sig med andra för att fastställa vilka de liknar och vilka de skiljer sig ifrån. Det moderna samhället ser upp till nya idéer och imiterar gärna dessa om de framstår som något bättre och mer framgångsrikt vilket, i detta fall, innebär det att valfrihetssystem kan antas i exempelvis legitimitetsskapande och identitetsskapande syfte gentemot omgivningen och internt i organisationen (Rövik, 1998:34-37).

De tillfrågade politikerna i Lunds kommun uppfattar ingen avgörande påverkan från statlig nivå för att införa valfrihetssystem. Av vårt resultat framgår dock att viss omedveten påverkan från statlig nivå ändå kan ha spelat in.

Alltså det är ju LOV, den här lagen om valfrihet för att man ska kunna då implementera detta ju. Och det är ju från statligt håll och från riksdagen. Sen kan man ju bara höra från på partiledarna och riksdagspolitiker det är ju mycket om valfrihet ju. Och det är klart att det smittar av sig på kommunerna. (C)

Att organisationsrecept såsom valfrihetssystem backas upp av auktoritativa aktörer bidrar, enligt symbolperspektivet, till att de upplevs som objektivt bra lösningar för att organisera, alltså att recepten institutionaliseras. Personer på statlig nivå kan ses som auktoritativa aktörer i den meningen att de exempelvis har stort utrymme att förespråka sina övertygelser i media. Institutionalisering är enligt symbolperspektivet avgörande för införandet av organisationsrecept (Rövik, 1998:36).

6.4 Tiden

Huruvida vår samtids utformning och de värden vi i modern tid eftersträvar spelar in för införandet av valfrihetssystemen i Lunds kommun framkommer också av

resultatet. Oppositionen står för följande citat då vi ber dem spekulera över varför valfrihetssystem införts i Lund och så många andra kommuner under 2000-talet.

Min tanke, men det är ju mitt enkla svar, det är ju att det har hänt någonting i samhället i stort alltså rent politiskt. Då menar jag inte rent partipolitiskt utan över huvud taget så har vi gått mot en individualisering... (S)

Jag ser det som en del i ett systemskifte som man försöker åstadkomma inom offentlig sektor i Sverige där allt mer ska bort till individen, man ska inte jobba med att utveckla en fungerande offentlig verksamhet utan man ska jobba med aktörer som man köper in tjänster på olika sätt. Därmed förvandlas de som är i behov av hjälp från brukare och medborgare till kunder. (V)

Varför Lunds kommun valt att organisera sin vård- och omsorgsverksamhet med valfrihetssystem skulle, enligt symbolperspektivet, kunna förstås utifrån tanken att valfrihetssystemen symboliserar väl utbredda normer i vårt moderna samhälle. Symbolperspektivet framhäver hur organisationer befinner sig i institutionella omgivningar och påverkas av socialt skapade normer om hur organisationer vid varje tidpunkt bör vara utformade. Att ett organisationsrecept anses självklart och ett, i tiden, givet sätt att organisera beror på en institutionalisering skapad av samhälleliga processer (Rövik, 1998:34-35). Oppositionens resonemang skulle, enligt symbolperspektivet, antyda att valfrihetssystem institutionaliserats i och med att dagens moderna samhälle sätter värdet individualism och marknadstänkande högt, vilket skulle kunna förklara valfrihetssystemens införande.

Från alliansen kan samtidens påverkan på införandet av valfrihetssystem snarare förstås utifrån ett verktygsperspektiv. Uttalanden från moderaterna anger att viljan om att välja alltid funnits och att det drivit fram den moderna tidens möjligheter som idag förverkligas genom valfrihetssystem.

Har folk alltid velat välja?

- Antagligen, ja. Men det har inte alltid funnits möjligheter och vi har inte alltid haft samhället i övrigt så att det har accepterats att folk skulle vilja välja. (M)

Så det är ett behov från medborgarna som alltså har drivit fram sådana här tankar om valfrihet?

- Ja, visst är det det. Folk vill välja. (M)

Enligt verktygsperspektivet anges att ett uppmärksammat behov eller en målsättning för att uppnå något visst är utgångspunkten vid beslutet att införa ett organisationsrecept. Organisationen antas söka en lösning på ett visst problem eller ha en vilja att uppnå en viss målsättning och välja organisationsrecept utifrån enbart detta (Rövik, 1998:33). Det blir tydligt i citaten ovan då moderaterna anser att viljan och behovet att välja varit det som drivit fram dagens möjligheter att välja. Införandet av valfrihetssystem kan därmed antas ha rationella grunder där det varit lösningen på en specifik efterfrågan. Att så många kommuner just nu valt att organisera sin verksamhet med valfrihetssystem beror helt enkelt på god tajming. En god tajming innebär att det finns ett utbrett behov av ett visst recept vid den tidpunkt då det lanseras (Rövik, 1998:31-32).

6.5 Diskussion

Som framgår av vår analys är det svårt att fastställa huruvida införandet av valfrihetssystem i Lunds kommun bäst förstås utifrån rationalistiskt-ekonomiska grunder, enligt verktygsperspektivet, eller på institutionellt-sociologiska grunder, enligt symbolperspektivet. Den svåra gränsdragningen mellan de teoretiska perspektiven ligger i att valfrihetssystem enligt symbolperspektivet framstår som symboler för utbredda värden i det moderna samhället, värden som enligt verktygsperspektivet kan tolkas som rationalistiska. Om det exempelvis finns en utbredd norm om att en bra politiker ska handla efter rationella grunder såsom att visa förnuftighet, våga fördelar mot nackdelar för att ta det bästa beslutet, agera konsekvent utifrån en viss målsättning och så vidare så kan vi förvänta oss att politikerna också försöker framstå just precis så för att vinna förtroende. Det är alltså viktigt för förespråkarna av valfrihetssystem att införandet av dessa framstår som förnuftigt, ändamålsenligt, logiskt grundat i avvägningar om huruvida systemen lämpar sig i verksamheten och så vidare. Införandet av valfrihetssystem vinner därmed legitimitet gentemot omgivningen om det framstår som rationalistiskt, alltså framhävs enligt verktygsperspektivet.

En möjlig tolkning utifrån symbolperspektivet blir således att införandet av valfrihetssystem kan tolkas som icke rationellt grundat även om det framställs ha rationella grunder. Symbolperspektivet gör det alltså möjligt att se rationalistiska symboler som rationaliserade myter. Detta även om införandet faktiskt är rationellt grundat enligt verktygsperspektivet (jfr Rövik, 1998:35).

Ett relativt återkommande mönster som framkommer av analysen är hur införandet av valfrihetssystem av alliansen uttrycks enligt verktygsperspektivet och av oppositionspartierna enligt symbolperspektivet. Utifrån antagandet att ett rationellt handlande i enlighet med verktygsperspektivet efter norm är eftersträvansvärt i vårt moderna samhälle, kan detta mönster möjligen förklaras av

att alliansen som är vid makten vill vinna medborgarnas förtroende och därför vill framstå som rationella. Oppositionen däremot vill få alliansen att verka mindre rationella för att minska deras förtroende hos väljarna.

Då olika politiska utgångspunkterna står emot varandra och skapar olika uppfattningar av vad införandet av valfrihetssystem grundats i står ord mot ord vilket gör det svårt att avgöra vilket organisationsperspektiv som bäst förklarar införandet. Vi menar att det inte finns något rätt eller fel vad gäller de olika ideologiska uppfattningarna om varför valfrihetssystem införts utan att det snarare handlar om att deras resonemang hämtar stöd i olika världsbilder.

Resultatet skulle möjligen bli mer tillförlitligt om det baserats på mer än fyra stycken intervjuer. Det skulle gett ett större materialunderlag och därigenom större tillförlitlighet. Möjligen skulle intervjuer med personer som inte är politiker och kanske har en annan uppfattning om införandet, givit oss ytterligare förståelse för varför Lunds kommun valt att införa valfrihetssystem. Exempelvis kan en intervju med en tjänsteman kanske tillföra ytterligare dimensioner som bidrar till en mer nyanserad bild av införandet av valfrihetssystem. Intervjupersoner som inte präglas i lika stor utsträckning av den starkt polariserade debatten kring valfrihetssystem, skulle kanske skänka oss en klarare bild av hur beslutet att införa valfrihetssystem grundats. Möjligen skulle intervjuer med förvaltningsanställda också bidra med nya infallsvinklar som politikerna inte diskuterar. Då de intervjuade politikerna är personer som varit centrala vid införandet av valfrihetssystemen, anser vi dem besitta information som gör att vi i vårt resultat ändå kan ge en god bild av varför införandet skett. Det är trots allt i mångt och mycket ett politiskt beslut det rör sig om. Detta är också något som visat sig i vår undersökning. Intervjupersonerna har varit väl insatta i det fall som studerats.

Vissa delar av resultatet är baserat intervjupersonernas subjektiva uppfattning och i vissa fall handlar det om spekulationer från den intervjuade. Detta gäller framförallt frågor som berör trender i samhället. Det faktum att en del av materialet är baserat på rent subjektiva uppfattningar skulle ett stöttande material såsom partiprogram eller valmanifest kanske kunna fungera som komplement. Samtidigt är de subjektiva uppfattningarna viktiga eftersom just dessa antagligen spelat in vid diskussionen om att införa valfrihetssystem i Lunds kommun. De subjektiva uppfattningarna, som delar av resultatet är baserat på, fyller därför sin funktion och hjälper oss att förklara varför valfrihetssystemen införts.

Uppsatsen har inga generaliserande ambitioner men det kan vara intressant att undersöka om de aspekter som lyfts fram i resultatet även kan uttydas i andra kommuner. Det vore också intressant att veta hur kommuner som inte valt att införa valfrihetssystem i sin verksamhet resonerat. Möjligen att det går att göra en jämförande studie mellan kommuner som antagit valfrihetssystem och kommuner som aktivt valt att inte göra det och därigenom kartlägga på vilka grunder liknande beslut i andra kommuner har fattats eller inte röstats genom.

7 Referenser

- Ahlbäck, Öberg Shirin. 2008. "Den oundgängliga förvaltningen" i Bennich-Björkman, Li & Blomqvist, Paula (red.), 2008. Mellan folkhem och Europa. Malmö: Liber s. 171-192
- Arnman, Göran, Järnek, Martin. och Lindskog, Erik. 2004. Valfrihet - fiktion och verklighet?, Uppsala: STEP, Department of Education, Uppsala universitet
- Bevan, Gwyn, Helderman, Jan-Kees, Wilsford, Dan. 2010. Changing choices in health care: implications for equity, efficiency and cost. Health Economics, Policy and Law, Vol. 5, No. Special Issue 03, pp. 251-267
- Christensen, Søren, Daugaard Jensen, Poul, Lindkvist, Lars. 2011. Makt, beslut, ledarskap. Märkbar och obemärkt makt. Stockholm: SNS förlag
- Edebalk, Per-Gunnar & Svensson, Marianne. 2005. Kundval för äldre och funktionshindrade i Norden: konsumentperspektivet, København, Nordisk Ministerråd
- Johnson, Björn. 2003. Polycyspridning som översättning: den politiska översättningen av metadonbehandling och husläkare i Sverige, Lund: Statsvetenskapliga institutionen
- Kastberg, Gustaf, 2005. Kundvalsmodeller. En studie av marknadsskapare och skapade marknader i kommuner och landsting, Göteborg: Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet
- Konkurrensverket, Vilka är skillnaderna mellan LOU och LOV? [Elektronisk]
Tillgänglig: http://www.kkv.se/t/Page_5063.aspx Hämtadum: 2012-04-28
- Lunds kommun, 2012 a). Valfrihet hemvård/ Hemtjänst [Elektronisk].
Tillgänglig:
<http://www.lund.se/Omsorg-socialtstodhjalp/Valfrihetinomhemvarden/> Hämtdatum: 2012-05-04
- Lunds kommun b), 2012. Valresultat/ mandatfördelning. [Elektronisk].
Tillgänglig:
<http://www.lund.se/Kommun--politik/Kommunfakta/Valresultat-mandatfordelning/>
Hämtdatum: 2012-05-03
- Esiasson, Pterer et, al, 2007. Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad. Stockholm: Norstedts juridik.
- Nordgren, Lars. 2010. Mostly empty words – what the discourse of “choice” in health care does. Journal of Health Organization and Management, Vol. 24, No. 2, pp. 109-126
- Norén, Lars. 2003. Valfrihet till varje pris: omdesign av kundvalsmarknader inom skola och omsorg, Göteborg, BAS
- Otter, Casper von & Saltman, Richard. 1990 "Valfrihet som styrmedel - fem artiklar om den offentliga sektorns möjligheter". Stockholm, Arbetslivscentrum
- Paulsson, Gert. 2009. Vårdval Halland - Utvärderingsrapport 2008. Delrapport 2. Lund: Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet
- Pierre, Jon & Sundström Göran. 2008. " Samhällsstyrning i förändring" i Pierre, Jon &

Sundström, Göran (red.), 2009. Samhällsstyrning i förändring. Malmö: Liber. S. 7-35

- Riksdagen 2008/09:SoU5, Socialutskottets betänkande [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.riksdagen.se/sv/DokumentLagar/Utskottensdokument/Betankanden/Valfrihetssystem_GW01SoU5/ Hämtdatum: 2012-04-28
- Rönnqvist, Sofia, 2008. Från diversity management till mångfaldsplaner? Om mångfaldsidéns spridning i Sverige och Malmö stad. Lund studies in Economic History 48
- Røvik, Kjell Arne. 2000. Moderna organisationer. Trender inom organisationstänkandet vid millennieskiftet, Malmö: Liber
- Røvik, Kjell Arne. 2008. Managementsamhället: Trender och idéer på 2000-talet. Malmö: Liber
- Sammanträdesprotokoll vård- och omsorgsnämnden, Lunds kommun
Socialstyrelsen, 2011. Valfrihetssystem ur ett befolknings- och patientperspektiv – Delredovisning.[Elektronisk].
Tillgänglig:<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2011/2011-2-8> Hämtdatum: 2012-05-08
- Statsvetenskaplig tidskrift*, 2001. Gustafsson, Rolf Å ”Måste välfärdstjänstearbetarna offra sig för medborgarna?” Årg. 104, nr. 4, s. 329-348
- Sveriges kommuner och landsting (SKL), 2010. Publikation: Vad vet vi om kundval?En forskningsöversikt [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.skl.se/vi_arbetar_med/demos/samhallsorganisation/publikatioerr_6/vad_vet_vi_om_kundval_-_en_forskningsoversiktHämtdatum: 2012-05-03
- Sveriges Kommuner och landsting, 2012, Beslutsläge införande av LOV mars 2012. [Elektronisk].Tillgänglig: http://www.skl.se/vi_arbetar_med/demos/samhallsorganisation/valfrihet/valfrihetuppdrag/kommuner_och_valfrihetssystem_mars_2012)
Hämtdatum: 2012-04-28
- Valfrihetswebben. 2011. Hemvård- service, omvårdnad och hemsjukvård- Lunds kommun.[Elektronisk].Tillgänglig: <http://www.valfrihetswebben.se/kommuner/annons.aspx?kommun=422&sokomrade=kommuner&annons=292>Hämtdatum: 2012-05-03

Intervjuer(transkribering finns)

Intervju med moderat i vård och omsorgsnämnden 3 maj kl. 09.15

Intervju med centerpartist i vård och omsorgsnämnden 8 maj 2012 kl. 08.30

Intervju med socialdemokrat i vård och omsorgsnämnden 10 maj 2012 kl.11.15

Intervju med vänsterpartist i kommunfullmäktige 9 maj kl. 09.00

8 Bilaga

8.1 Intervjufrågor

1. Vilka är de tydligaste målen när det gäller att utforma hemtjänsten i Lunds kommun i nuläget? Anser du att valfrihetssystemet på ett effektivt sätt kan uppfylla de målen?
2. Varför tyckte du (inte) att Lunds kommun skulle införa ett valfrihetssystem inom hemtjänsten? Vilka var dina/era argument för/emot att anta systemet? Vilka fördelar/nackdelar skulle det ge?
3. Hur resonerade ni när systemet skulle antas? Hur såg debatten ut? Vad var det som gjorde att Lunds kommun antog valfrihetssystemet, vad var det som avgjorde?
4. Vilken roll har du haft i debatten? Anser du att du har varit drivande i fråga? Din formella position?
5. Vilka förutsättningar fanns för ett valfrihetssystem i Lunds kommun? Har det tidigare funnits verksamhet inom kommunen som gett medborgaren möjligheten att välja utförare?
6. Varför tror du att valfrihetssystemet fått stort genomslag bland kommuner? Anser du att det hade varit svårare att genomföra ett sådant beslut för några år sedan? Är det en tillfällighet att lagen antagits i slutet på 2000-talet?
7. Har andra kommuners beslut att anta valfrihetssystemet påverkat ert beslut? Om så är fallet, på vilket sätt har det påverkat ert beslut?
8. Upplever du att det finns önskemål/krav från exempelvis medborgare eller staten på att den kommunala verksamheten bör lägga stort fokus på valfrihet? På vilket sätt har detta påverkat beslutet i Lunds kommun?